

ДО
НАДЗОРНИЯ СЪВЕТ
НА НАЦИОНАЛНИЯ
ИНСТИТУТ ЗА
ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ

ДОКЛАД

От Владимир Г. Бояджиев, директор на НИПА

Относно: Анализ на проведените процедури по посредничество и арбитраж със съдействието на НИПА за периода 2003-2011 г.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАДЗОРНИЯ СЪВЕТ,

За периода 2003-2011 г. НИПА е осъществил административно обслужване на 4 процедури по посредничество и 15 процедури по арбитраж. В настоящия доклад са представени обобщени и систематизирани данни и графики, както и анализ на практиката на НИПА.

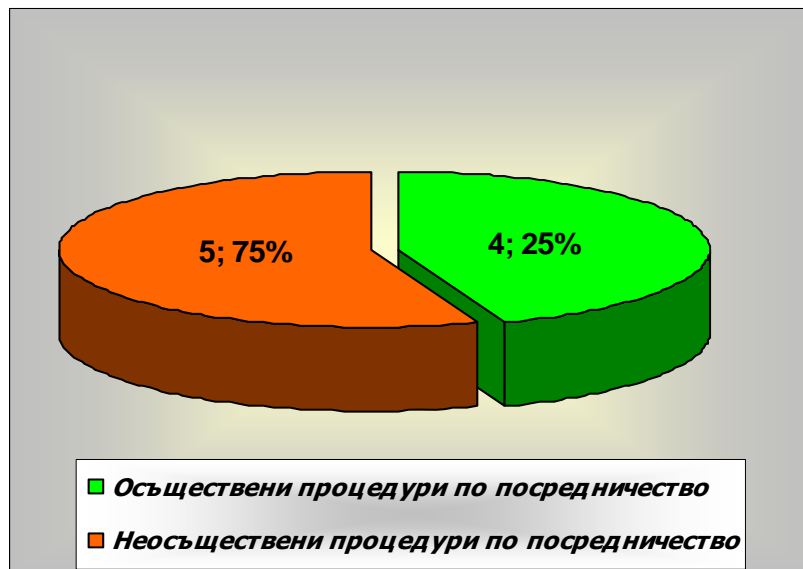
В резултат на извършения анализ са направени основни изводи, които са взети отразени при изготвянето на Проект за изменение и допълнение на действащите Правила за осъществяване на посредничество и арбитраж за уреждане на колективни трудови спорове от НИПА (ПОПАУКТС).

I. ПРОЦЕДУРИ ПО ПОСРЕДНИЧЕСТВО:

За посочения осемгодишен период в НИПА са постъпили общо 9 искания за откриване на процедура по посредничество. По 4 от исканията са осъществени процедури по посредничество - три са завършили с подписване на споразумение между страните за уреждане на конкретния спор и една е приключена без да е подписано споразумение. По останалите 5 искания не са открити и проведени процедури по посредничество поради неполучено съгласие от другата страна по спора.

Въз основа на изложеното по-горе са направени предложения за промяна в текстовете от ПОПАУКТС в частта на посредничеството по искане на едната страна по КТС, а именно създаване на по-благоприятни условия и възможност другата страна да се съгласи да участва в процедурата.

Фигура 1: Процедури по посредничество 2003 -2011 г.

На фигура 1 са представени графични данни за съотношението между проведените процедури по посредничество за периода 2003 – 2011 г., спрямо неоткрити такива, поради несъгласие на другата страна по спора.

II. ПРОЦЕДУРИ ПО АРБИТРАЖ:

Представените графики съдържат информация за процедурите по арбитраж, систематизирана по 24 признака, както следва:

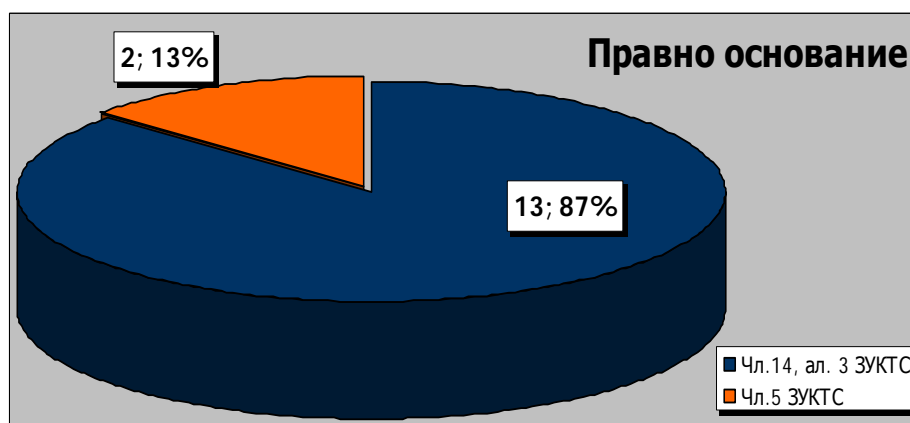
1. Брой арбитражни процедури по години
2. Правно основание
3. Вид на КТД
4. Области и общини
5. Икономически сектор
6. Вид на арбитражния орган
7. Брой членове на арбитражния орган (АО)
8. Брой проведени заседания на АО
9. Наличие на междинни споразумения
10. Постигнат резултат чрез арбитражната процедура
11. Брой наети лица, засегнати от арбитражни производства
12. Време от подаване на искането до определянето на АО
13. Време от определянето на АО до първото му заседание
14. Време от искането до първото заседание на АО
15. Време от първото заседание на АО до приключване на процедурата
16. Време от определянето на АО до приключване на процедурата
17. Време от искането до приключване на процедурата
18. Брой заседания на АО по вид на правно основание за процедурата
19. Договорено възнаграждение на арбитър
20. Брой отработени часове на арбитър
21. Други разходи за арбитражно производство
22. Обща стойност на арбитражни процедури
23. Брой арбитри включени във всички процедури
24. Брой арбитри включени във процедури по чл.14, ал.3 ЗУКТС
25. Брой арбитри включени във процедури по чл. 5 ЗУКТС.

Фигура 2: Брой арбитражни процедури по години

На фигура 2 са представени данни за броя на проведените от НИПА процедури по арбитраж по години. Най-голям брой процедури са проведени през 2007 г. и 2011 г., съответно 3 и 4 броя.

Фигура 3: Правно основание – брой и относителен дял арбитражни процедури

На фигура 3 са представени данни за броя арбитражни производства в процентно отношение по признак правно основание.

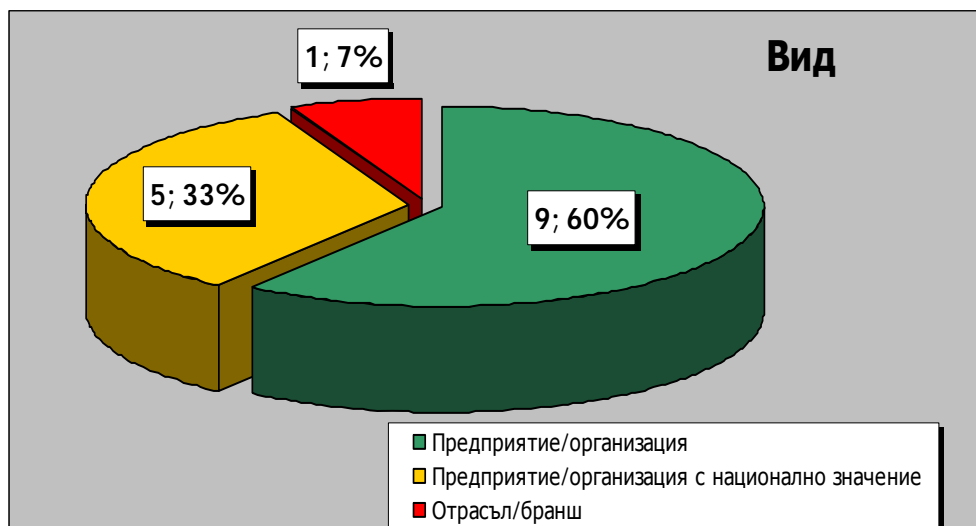
Делът на КТС, за които е потърсено съдействие от страна на НИПА чрез арбитраж е както следва:

- ✓ по реда на чл. 5 от ЗУКТС–2 осъществени процедури, които представляват 13% от всички арбитражни производства;
- ✓ по реда на чл. 14, ал. 3 от ЗУКТС - 13 осъществени процедури , които представляват 87% от всички арбитражни производства.

В резултат на изложените данни се установява, че уреденият в чл. 5 от ЗУКТС арбитраж не е предпочитан извънсъдебен способ при уреждане на КТС. Посоченото е и мотив за предложенията за промяна в ПОПАУКТС, които целят разграничаване на

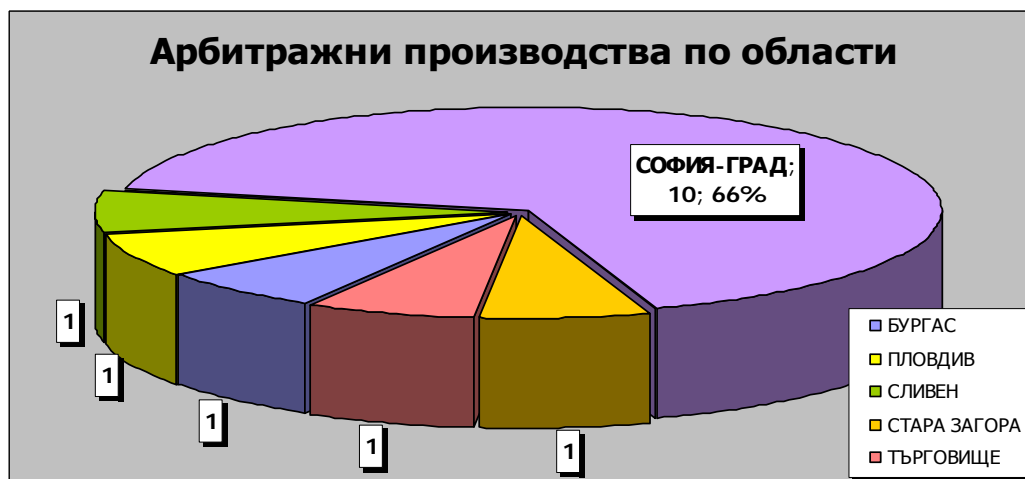
производства по чл. 5 и чл. 14, ал. 3 от ЗУКТС и подробно описване на отделните етапи и механизма на протичане на арбитража.

Фигура 4: Осъществен арбитраж по възникнали КТС на равнище предприятие, предприятие с национално значение и отрасъл/бранш

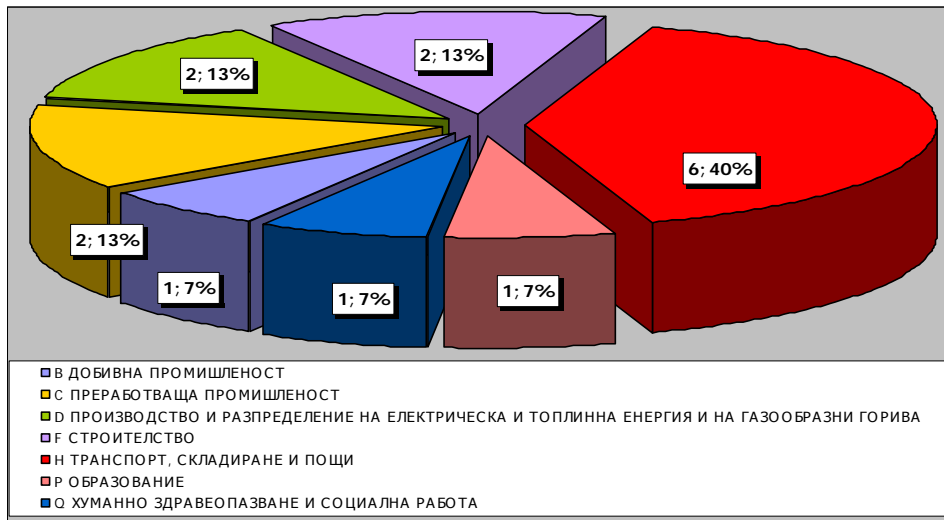
На фигура 4 е представена графика, която съдържа данни за броя и относителния дял на осъществените от НИПА арбитражни производства по КТС на равнище предприятие, предприятие с национално значение и отрасъл/бранш. Преобладаващият брой арбитражни производства е за уреждане на КТС на ниво предприятие.

Фигура 5: Брой и относителен дял на арбитражни процедури по области

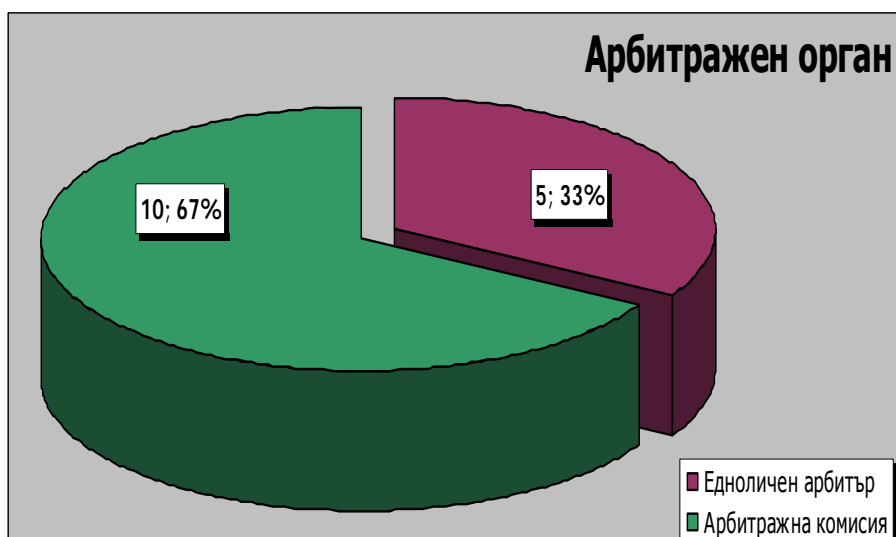
На фигура 5 са представени данни за разпределението на предприятията с арбитражни процедури по области. Прави впечатление, че 10 от процедурите са от София – град, а останалите 5 процедури са от различни области, т.е. преобладаващият дял - 66% от арбитражните производства са за предприятия от столицата. Това може да се обясни със слабата популярност в страната на предлаганите от НИПА извънсъдебни способи за уреждане на КТС.

Фигура 6: Брой и относителен дял на арбитражни процедури по икономически сектори

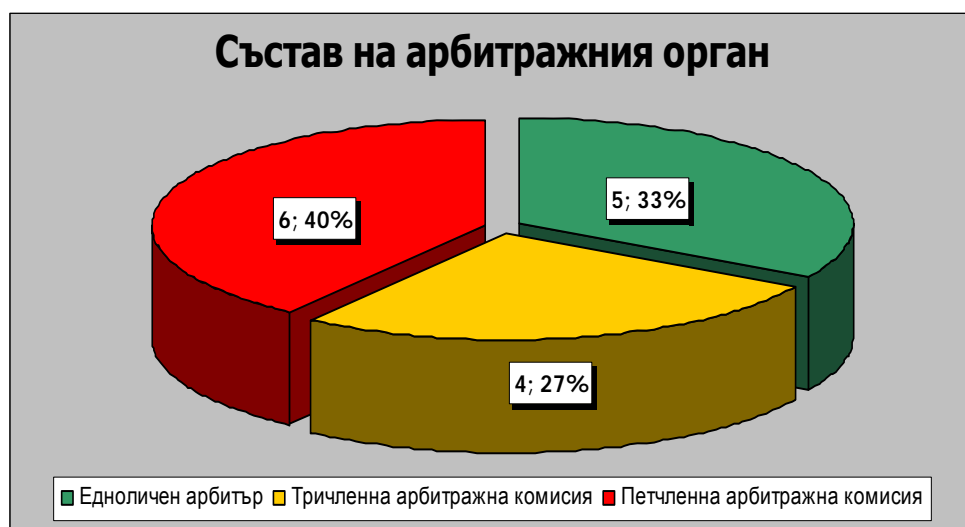
На фигура 6 са отразени данните за арбитражни процедури по икономически сектори. Сред проведените арбитражни дела, с най-значителен дял са в сектор „Транспорт, складиране и пощи” – 6 процедури или 40% относителен дял, следвани от секторите „Строителство”, „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива” и „Преработваща промишленост” с по 2 арбитражни производства или 13% от общия брой производства. Най-малък е дялът (7%) на проведените процедури са секторите „Образование” и „Хуманно здравеопазване и социална работа” – с по една процедура.

Фигура 7: Брой и относителен дял на арбитражни процедури по вид на арбитражния орган

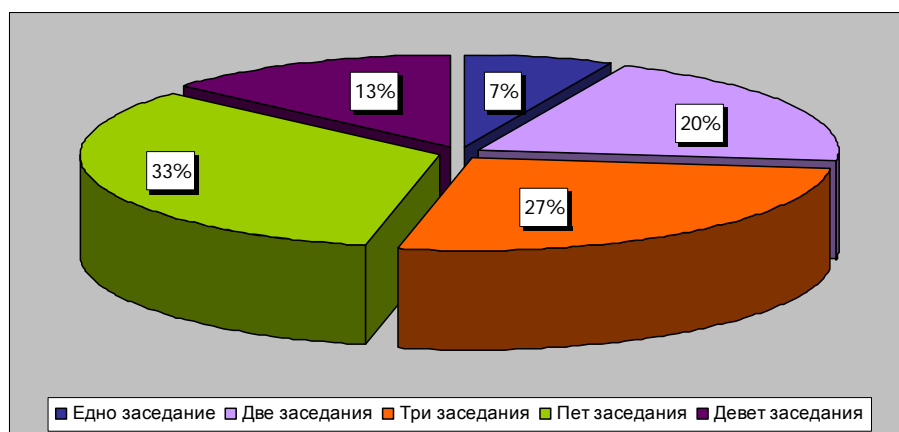
На фигура 7 са представени данни относно вида на арбитражния орган. При 10 от процедурите или 67% от общия брой, е определен арбитражен орган – арбитражна комисия. В една трета от случаите е определен едноличен арбитър.

Фигура 8: Брой и относителен дял на арбитражни процедури по брой членове на арбитражния орган (АО)

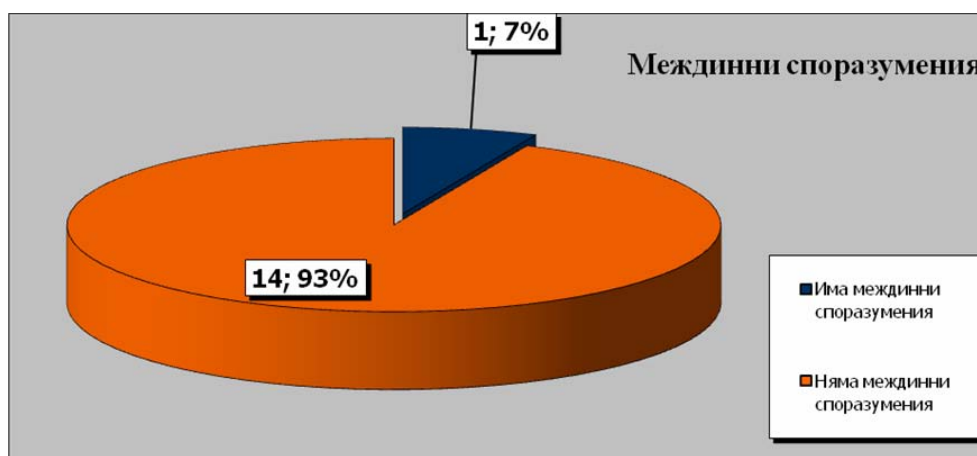
На фигура 8 са представени обобщени данни за броя и относителния дял на арбитражните процедури според броя на членовете на арбитражния орган (АО). Тричленна комисия като арбитражен орган е при 5 от процедурите, което представлява 33% от общия брой, а петчленен състав - в 40%.

Фигура 9: Относителен дял на арбитражни процедури по брой проведени заседания

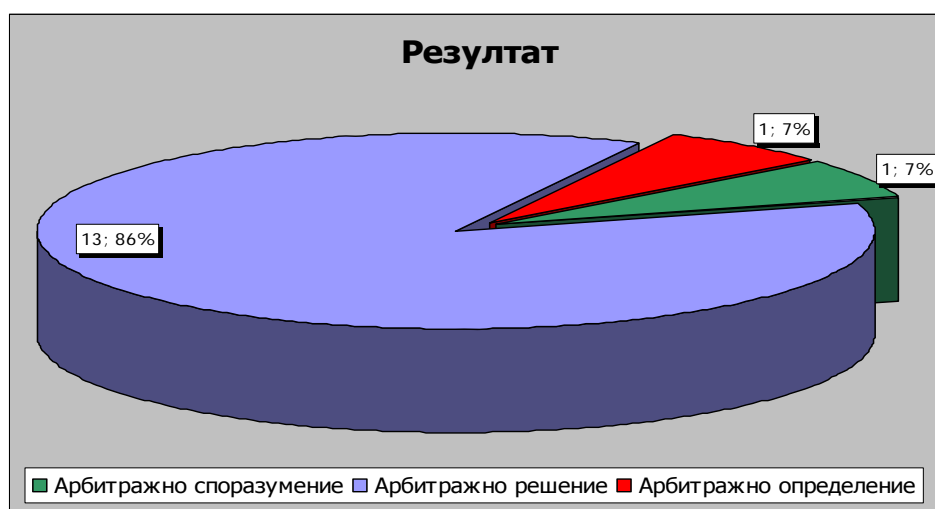
На фигура 9 са представени данни за относителния дял на арбитражните процедури по общ брой (открити и закрити) проведени заседания. В един от случаите, представляващ 7% от производствата по арбитраж, спорът е разгледан и решен в едно заседание. В два случая или 13% от обобщените данни процедурата е проведена в общо 9 заседания. В 33% от производствата процедурата е проведена в 5 заседания, в 27% от производствата заседанията са 3, а в 20% от случаите - 2 заседания.

Фигура 10: Брой и относителен дял на арбитражни процедури по наличие на междинни споразумения

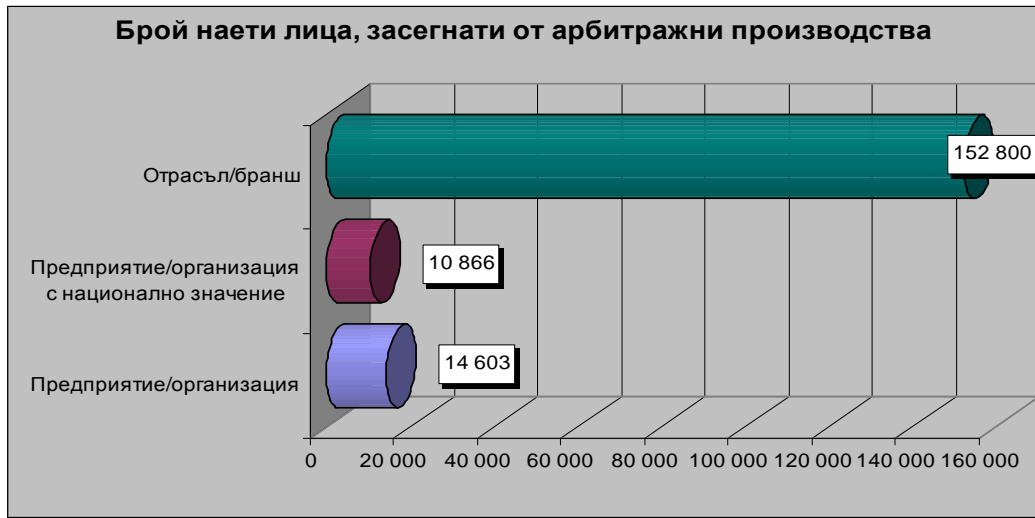
На фигура 10 са представени обобщени данни от проведените арбитражни процедури според наличието на междинни споразумения. При един арбитраж е подписано междинно споразумение.

Фигура 11: Брой и относителен дял на арбитражни процедури по постигнат резултат

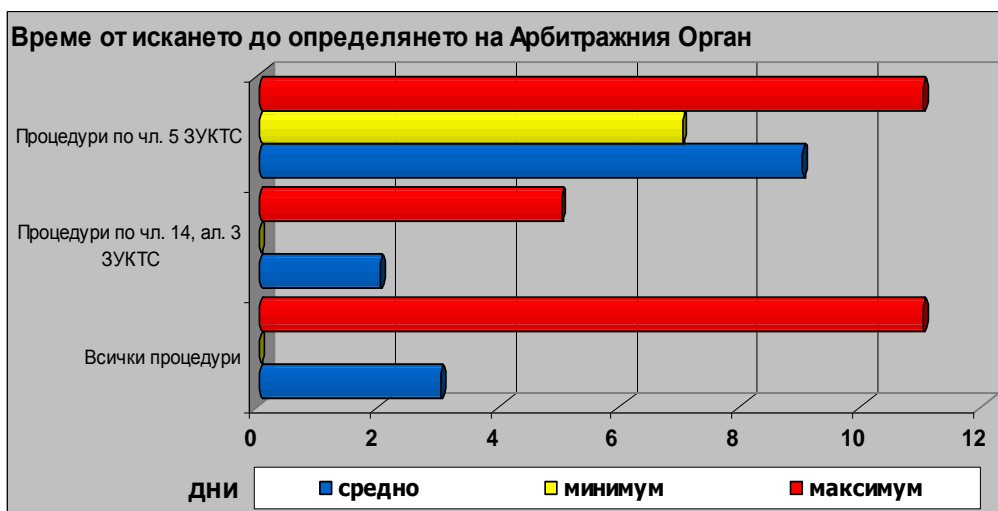
На фигура 11 са представени обобщени данните от проведените арбитражни процедури според постигнатия резултат. Основно арбитражните производства приключват с арбитражно решение, постановено от АО - в 13 дела (87%). Арбитражно споразумение има само в един от случаите по чл. 14, ал. 3 от ЗУКТС, това е и случаят с най-бързо приключила процедура в рамките на един ден. Арбитражно определение има в един случай на арбитраж по чл. 14, ал. 3, когато процедурата по арбитраж е спряна поради отпадане на правното основание - страните са постигнали споразумение по стачните искания.

Фигура 12: Брой наети лица, засегнати от КТС, за уреждането на което е образуван арбитраж

На фигура 12 са представени обобщени данни за броя наети лица, засегнати от колективните трудови спорове, по които са образувани арбитражни производства. Естествено, най-значителен обхват на засегнатите лица е на равнище на колективния трудов спор на отрасъл/бранш, особено когато се отнася до такъв сектор като „Образование”. Броят на засегнатите лица от КТС е около 153 хил. души. В петте арбитражни процедури на предприятията с национално значение засегнатите лица са близо 11 хил. души. В арбитражните дела на предприятия – 9 процедури, броят на засегнатите лица е около 14 хил. души.

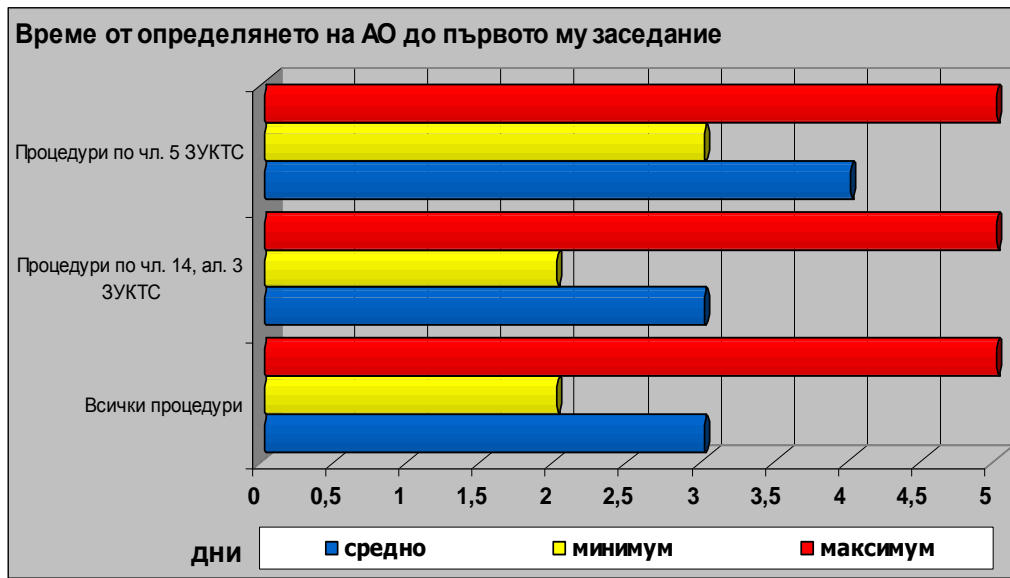
Фигура 13: Време от подаване на искането до определянето на Арбитражния орган, средно, минимум и максимум, в дни

На фигура 13 са представени данни относно времето от подаване на искането от страните за откриване на арбитражна процедура до определянето на АО.

От графиката е видно, че минималният период от подаване на искането до определянето на АО е в рамките на един ден, средно срокът за определяне на АО е 3 дни, а максималният-11 дни.

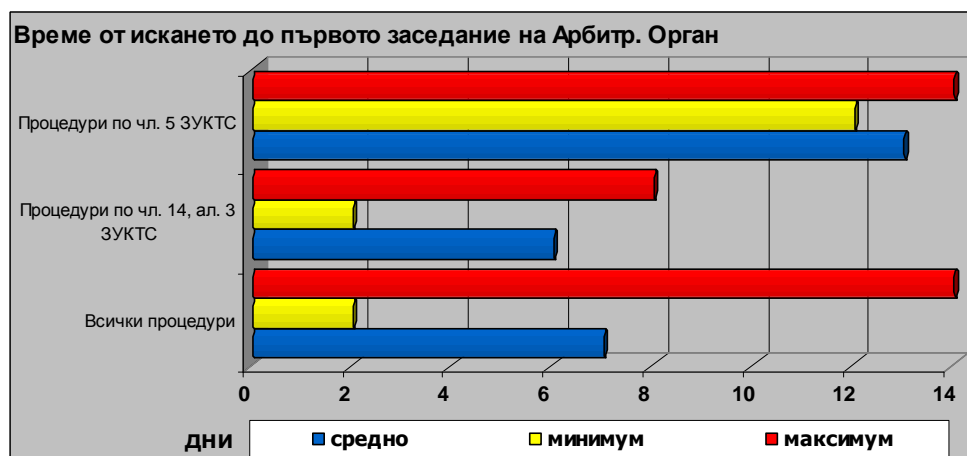
Фигура 14: Време от определянето на Арбитражния орган до първото му заседание, средно, минимум и максимум, в дни

На фигура 14 са представени данни относно времето от определянето на Арбитражния орган до първото му заседание. Минималният срок е три дни след определянето на АО при споровете по чл.5 от ЗУКТС и два дни при споровете за арбитраж по чл.14, ал.3 от ЗУКТС. Максималният срок за всички процедури е 5 дни, а средният срок за насрочване на първо заседание е по-кратък при споровете по чл. 14 от ЗУКТС в случай на стачка – 3 дни.

От данните на НИПА за проведени арбитражни процедури може да се направи извод, че необходимото време за насрочване на първо заседание на АО, след неговото конституиране е между 2 и 5 дни.

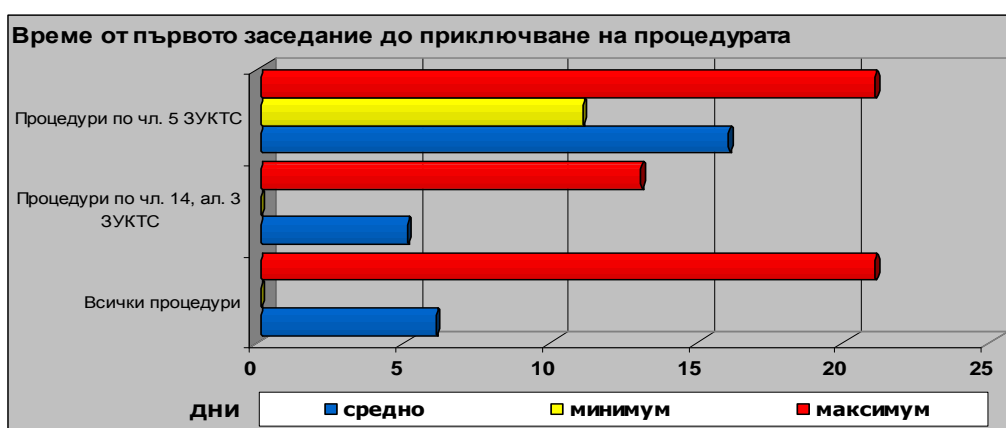
Фигура 15: Време от искането до първото заседание на Арбитражния орган, средно, минимум и максимум, в дни

На фигура 15 са представени данни относно периода от подаване на искането до първото заседание на Арбитражния орган. Данните отразяват, че срокът от инициране на процедурата от страните до насрочване на първо заседание на АО е минимум 2 дни при процедурите по чл.14, ал.3 от ЗУКТС и минимум 12 дни при процедурите по чл.5 от ЗУКТС. Максималният срок при първо заседание на АО спрямо датата на искане е 8 дни при арбитража по чл. 14, ал. 3 и 14 дни в останалите случаи.

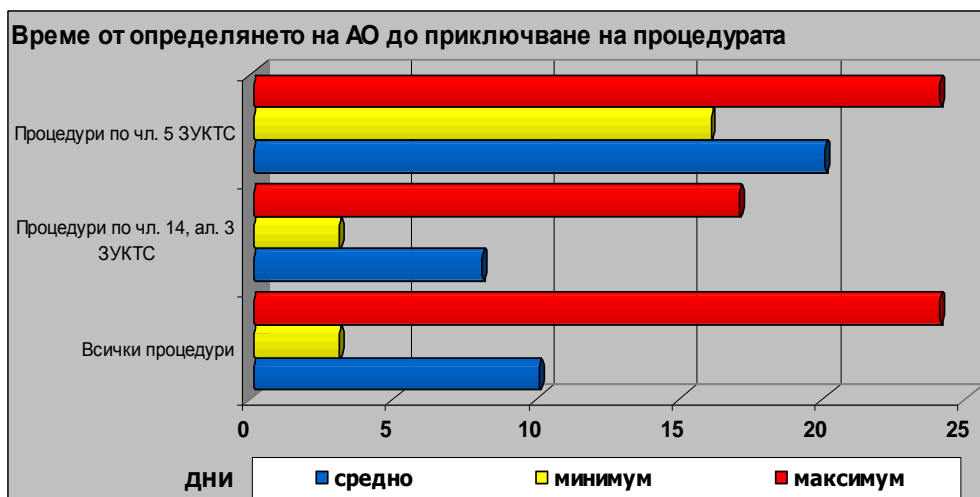
От данните на НИПА за проведени арбитражни процедури може да се направи извод, че необходимото време за насрочване на първо заседание на АО, след регистриране на искането на страните е между 2 и 14 дни, като тези срокове са средно 6 дни при арбитража по чл.14, ал.3 от ЗУКТС и 12 дни при арбитраж по чл.5 от ЗУКТС.

Фигура 16: Време от първото заседание на Арбитражния орган до приключване на процедурата, средно, минимум и максимум, в дни

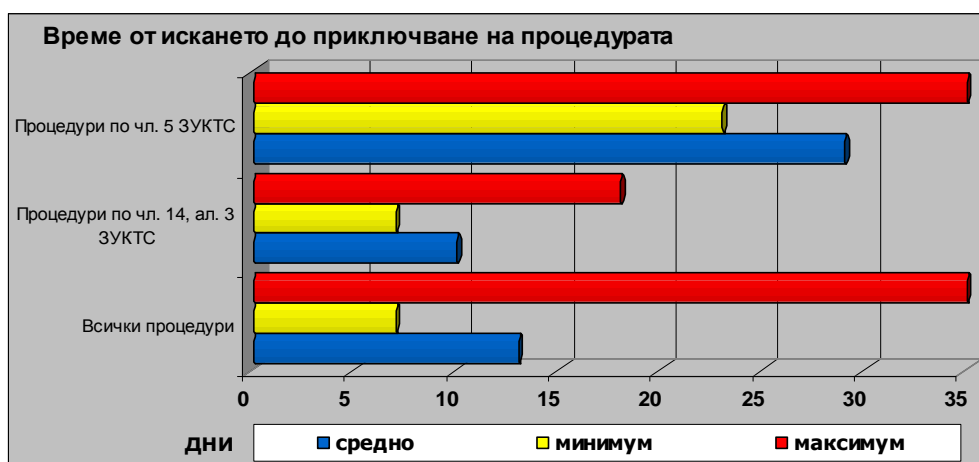
На фигура 16 са представени данни за времето от първото заседание на АО до приключване на процедурата. Данните показват, че заседанията на АО са проведени в рамките на 1 ден при арбитраж по чл.14, ал.3 от ЗУКТС и не-повече от 13 дни. Заседанията на АО при арбитраж по чл.5 от ЗУКТС са проведени в рамките на 11 и 21 дни. Средната продължителност между първото заседание на АО до приключване на процедурата, регистрирана от НИПА е 5 дни за арбитраж по чл.14, ал.3 от ЗУКТС и 11 дни по чл.5 от ЗУКТС.

Фигура 17: Време от определянето на Арбитражния орган до приключване на процедурата, средно, минимум и максимум, в дни

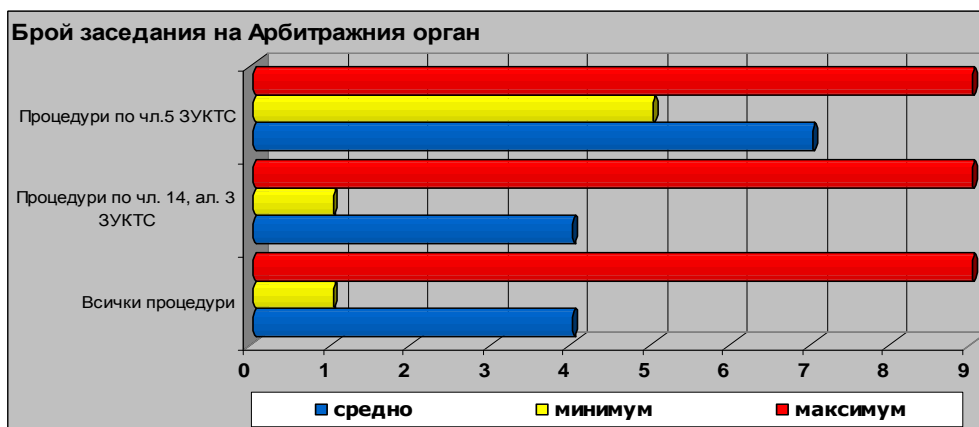
На фигура 17 са обобщени данни за времето по арбитражни дела от определянето на АО до приключване на процедурата. Данните показват, че минималният срок от сформирването на АО до края на процедурата е значително по-кратък при арбитраж по чл. 14, ал. 3 от ЗУКТС в сравнение със срока при арбитража по чл. 5 от ЗУКТС, съответно 3 дни и 16 дни. Максималният срок на двете процедури е в същия ред и е съответно 17 и 24 дни. Средните стойности на срока от определянето на АО до приключване на процедурата са 8 дни при арбитраж по чл. 14, ал. 3 от ЗУКТС и 20 дни при арбитраж по чл. 5 от ЗУКТС.

Фигура 18: Време от искането до приключване на процедурата, средно, минимум и максимум, в дни

На фигура 18 са представени данни за времето от депозиране на искането за арбитраж до приключване на процедурата. Минималният срок е 7 дни за процедура по чл. 14, ал.3 от ЗУКТС и 23 дни по чл. 5 от ЗУКТС. Максималният срок е по-кратък отново за „задължителния арбитраж“ – 18 дни спрямо 35 дни за „доброволният арбитраж“. Средната продължителност на времето от депозиране на искане за уреждане на КТС чрез арбитражна процедура е значително по-кратко за „задължителния арбитраж“ – 7 дни, спрямо 29 дни за доброволният арбитраж“.

Фигура 19: Брой заседания на Арбитражния орган

На фигура 19 са представени данни за броя заседания на АО според правното основание за арбитражните процедури. Минималният брой заседания за арбитраж по

чл.14, ал.3 от ЗУКТС е едно, а по чл.5 от ЗУКТС - 5 заседания.Средният брой заседания по „задължителен арбитраж“ е 4, а по „доброволният арбитраж“ е 7 заседания.

Таблица 2: Договорено възнаграждение на арбитър

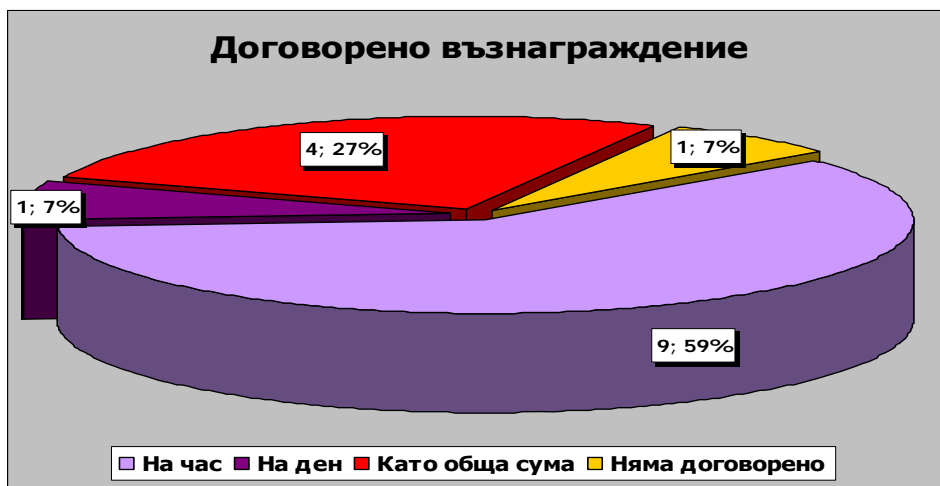
Договорено възнаграждение на арбитър за всички процедури	в лева		
	средно	минимум	максимум
На час	19,78	12,50	50,00
На ден	100,00	100,00	100,00
Като обща сума	505,00	120,00	700,00
Договорено възнаграждение на арбитър за процедурите по чл. 14, ал. 3 ЗУКТС	в лева		
	средно	минимум	максимум
На час	20,00	12,50	50,00
На ден	0,00	0,00	0,00
Като обща сума	505,00	120,00	700,00
Договорено възнаграждение на арбитър за процедурите по чл. 5 ЗУКТС	в лева		
	средно	минимум	максимум
На час	18,00	18,00	18,00
На ден	100,00	100,00	100,00
Като обща сума	0,00	0,00	0,00

В Таблица 2 са отразени данни за договорените между страните и арбитрите възнаграждения. Представените данни съдържат два вида договорености относно заплащането – на ден и на час, тъй като предходните правила за провеждане на арбитраж, действали до 2006 г. имаха клауза за минимално заплащане на ден от 100 лв. на арбитър. С промени през 2007г. заплащането е въведено да бъде на час без установена минимална ставка.

От таблицата е видно, че средното възнаграждение на арбитър за процедурите на „доброволен арбитраж“ е 18лв./ час, което съвпада с действалата минимална ставка на дневно заплащане. Средното договорено възнаграждение на арбитър по „задължителният арбитраж“ е 19.28лв./ час.

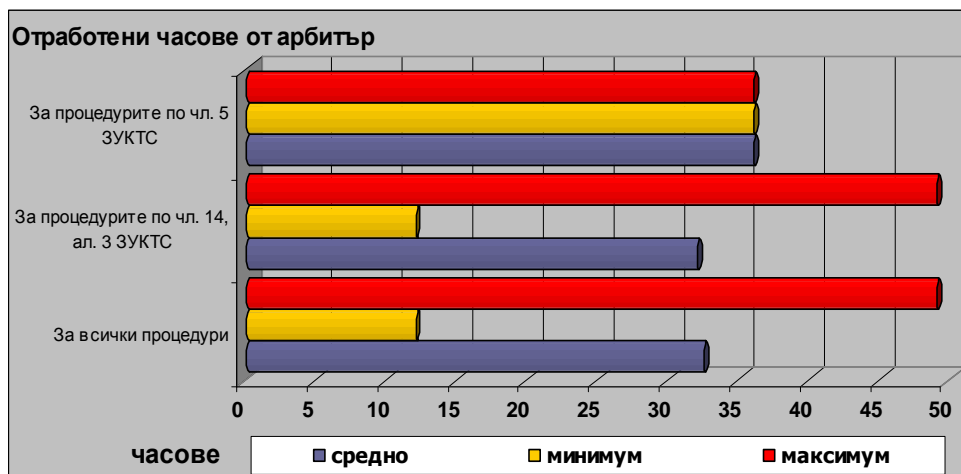
Средната стойност на разходите за възнаграждения на 1 арбитър по чл.14, ал.3 от ЗУКТС е минимум 120лв., максимум 700лв, и средно - 505лв. Данните за арбитражни дела по чл. 5 от ЗУКТС са непълни и не е формирана средна стойност.

Фигура 20: Договорено възнаграждение на арбитър по вид – на час, на ден, като обща сума, няма договорено

На фигура 20 са представени данни относно вида на договореното възнаграждение на арбитрите. Най-значителен брой арбитражни процедури са с договорено възнаграждение на час, т.е. – възникнали са след промените в Правилата за осъществяване на посредничество и арбитраж през 2007г. – 9 процедури (59% дял). Възнаграждение на арбитър на ден са уговорени едва в 1 процедура или 7% от случаите. В 27% от случаите – 4 процедури страните са договорили обща сума за процедурата. В една процедура липсва информация относно договореното възнаграждение.

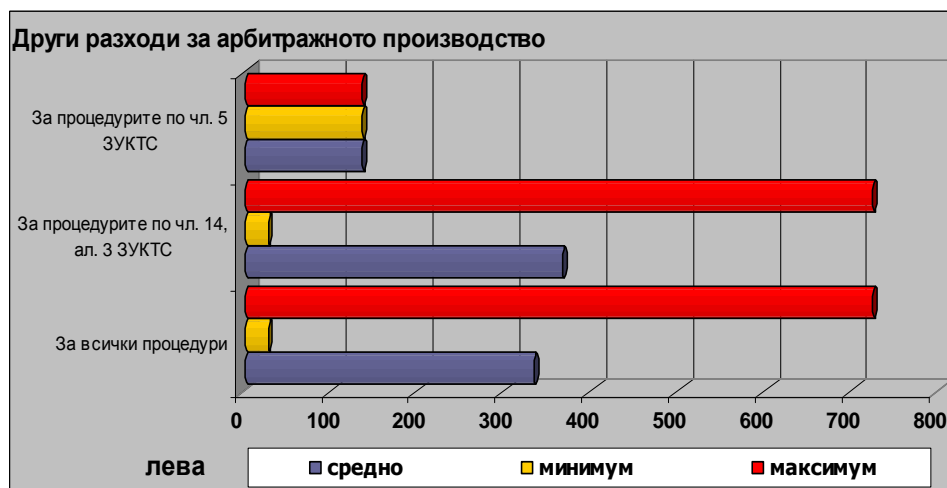
Фигура 21: Брой отработени часове на арбитър

На фигура 21 са представени данни относно броя отработени часове на арбитър. По-голям диапазон на разликите се наблюдават в процедурите на „задължителния арбитраж“. Минимумът по чл.14, ал.3 от ЗУКТС е 12 часа, а максимума - 49 часа от един арбитър. Средната стойност на часовете е 32 часа или 4 работни дни.

При процедурите по „доброволен арбитраж са налични данни само за една процедура, в която на арбитър има отработени 36 часа, или 4 ½ работни дни.

Фигура 22: Други разходи за арбитражно производство

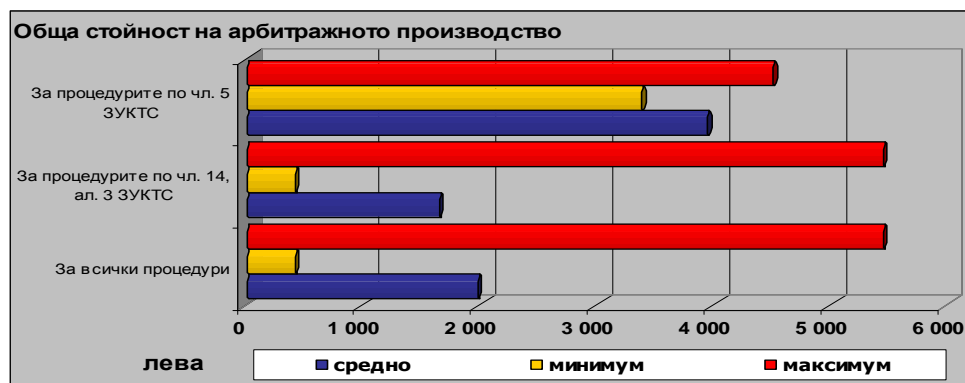

На фигура 22 са представени данни относно други разходи за арбитражно производство. Под „други разходи за арбитражно производство” в случая се имат предвид извършените разходи за командировки, за заплащане на експертиза на вещо лице, както и за осигуряване на помещение за арбитъра и др.

С проекта за промяна в Правилата за осъществяване на посредничество и арбитраж от НИПА се предлага въвеждането на нова уредба – още при подаване на искането за арбитраж страните могат да посочат имената на вещо лице. Това се прави с оглед на спестяването на време за арбитражният процес и улесняване на арбитъра в намирането на вещо лице, което добре познава сферата на производство на предприятието и неговата дейност.

Данните показват, че тези други разходи за една процедура от „доброволния арбитраж” са възлизали средно на 135 лв. Средната стойност на разходите при „задължителния арбитраж” са 333 лв., като те са в широк диапазон между 26 лв. и 724 лв. за една процедура. Равнището на другите разходи извън прякото възнаграждение за арбитрите се очертава по-високо при процедурите на арбитраж по чл.14, ал.3 от ЗУКТС отколкото по процедурите на арбитраж по чл.5 от ЗУКТС.

Фигура 23: Обща стойност на арбитражни процедури

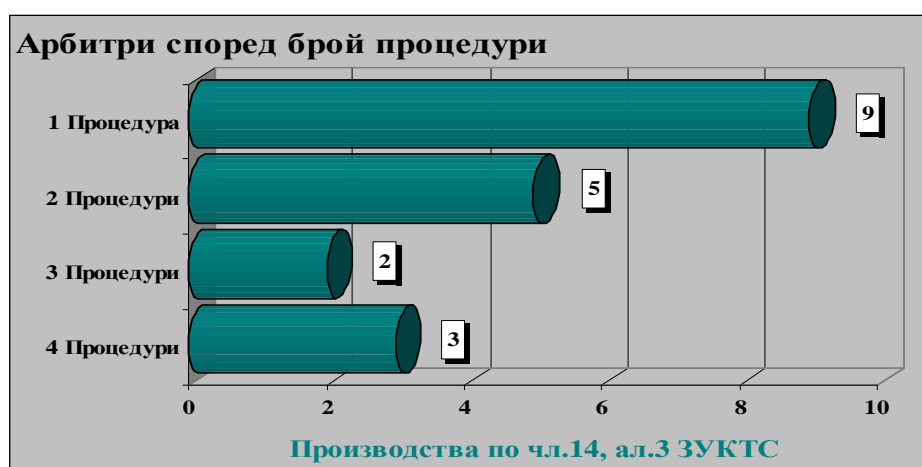
На фигура 23 са представени данни за общата стойност на арбитражни процедури. Данните показват, че отново по-високи разлики се наблюдават при процедурите на арбитраж за определяне на минимални дейности в случай на стачка, което може да се обясни и с по-големия дял наблюдавани случаи. Минималната обща сума за арбитражна процедура по чл.14, ал.3 от ЗУКТС е 406.00 лв., а максималната сума е 5 444.00 лв. Средната стойност на процедурата е 1970.00 лв., което показва едно значително разсейване на разходите, направени от страните. Средната стойност на общите разходи за арбитраж по чл.5 от ЗУКТС е около 4 хил.лв.

Фигура 24: Брой арбитри включени във всички процедури

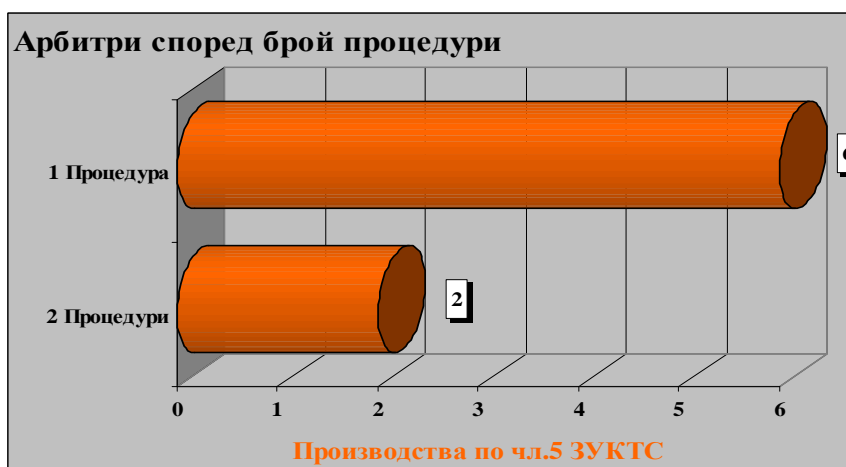
На фигура 24 са представени данни относно броя арбитри включени във всички процедури. Данните отразяват, че най-голям брой арбитри от списъка с 36 одобрени арбитража към НИПА са участвали в една единствена процедура. Петима арбитри са участвали в две процедури, трима в 3 процедури, двама в по 2 процедури и по един арбитър се е включил в пет и шест процедури. От представените данни е видно, че двама арбитри са участвали в над 1/3 от арбитражните процедури, провеждани от НИПА, петима са участвали в между 20% и 25% от случаите, а 14 арбитри са се включили веднъж или два пъти в 20% от проведените производства. Петнадесет от арбитражите (41% от всички арбитражи) в списъка не са участвали в нито една арбитражна процедура.

Фигура 25: Брой арбитри включени във процедури по чл.14, ал.3 ЗУКТС

На фигура 25 са представени данни относно броя арбитри, включени във процедури чл.14, ал.3 от ЗУКТС. От данните се вижда, че общият им брой е 19 арбитри. От тях, девет арбитри са участвали само в една процедура, а трима в четири процедури. Седем арбитри са участвали в по две и три процедури.

Фигура 26: Брой арбитри включени във процедури по чл.5 ЗУКТС

На фигура 26 са представени данни относно броя арбитри включени във процедури чл.5 от ЗУКТС. От данните се вижда, че общият брой арбитри, участвали в

„доброволен арбитраж” е 8 арбитражи. От тях, шест арбитражи са участвали само в една процедура, а двама и в двете процедури.

Констатации и изводи:

1. За посредническите процедури:

В периода 2003-2011 г. от НИПА са проведени 4 посреднически процедури от общо постъпили 9 искания. Анализът показва, че процедурата по посредничество не е предпочитана от страните по КТС. В Проекта за изменение и допълнение на Правилата за уреждане на КТС са предложени промени именно с тази цел да се създадат по-благоприятни условия за приемане на процедурата по посредничество от другата страна в случай на едностранно искане.

2. За арбитража:

Проведени са общо 15 арбитражни производства.

- В Проекта за изменение и допълнение на Правилата за уреждане на КТС от НИПА се предлага разграничение в процедурите на административно обслужване на “доброволния” и “задължителния” арбитражи, като с това се цели по-ефективното съдействие на спорещите страни.
- От проведените арбитражни процедури практически всички са на равнище предприятие/организация. Сред проведените арбитражни дела с най-значителен дял са колективните трудови спорове в секторите „Транспорт, складиране и пощи”, „Строителство”, „Енергетика” и „Преработваща промишленост”.
- Най-често е бил избран арбитражен орган – комисия в петчленен състав, а най-рядко предпочитан е едноличния АО, но последните 4 арбитражни процедури през 2011 г. са осъществени от еднолични АО.
- За да може НИПА да изпълнява ефективно своите функции в новите Правила за осъществяване на посредничество и арбитраж се предлага по-активна роля на администрацията на НИПА в предоставянето на консултации за страните при започването на процедурите, с цел да се предотврати евентуалното им забавяне или отказ, поради пропуски на страните относно изискванията за отправяне на исканията или непознаване на реда за действие и спазване на сроковете.
- В досегашната практика на НИПА няма данни за възражения на страните към работата на АО.
- С промяна в сега действащите правила за посредничество и арбитраж се предвижда посредникът или председателят на арбитражната комисия да предоставя на НИПА информация, чрез междинни доклади, справки, временни споразумения и др. По този начин администрирането на процедурите ще бъде улеснено, като целта е допълнителна обективизация на процеса, в т.ч. - удължаването на сроковете да става с информираното съгласие на страните, да се отчита постигането на договорености по определени пунктове от спора и др.
- Данните за всички проведени процедури показват, че минималният срок от откриване на арбитражна процедура до определянето на АО е под 1 ден, а средния срок - 3 дни. Средната продължителност на арбитражните производства от първото заседание на АО до приключване на процедурата е 5 дни за арбитраж по чл.14, ал.3 от ЗУКТС и 11 дни по чл.5 от ЗУКТС. Средната продължителност на времето от депозиране на искане за уреждане на КТС чрез

арбитражна процедура е значително по-кратко за „задължителният арбитраж“ – 7 дни, спрямо 29 дни за доброволният арбитраж“.

- Средното възнаграждение на арбитър за процедурите на „доброволен арбитраж“ е 18 лв./час, което съвпада с действащата минимална ставка на дневно заплащане. Средното договорено възнаграждение на арбитър по „задължителният арбитраж“ е 19.28лв./ час.
- Равнището на другите разходи извън прякото възнаграждение за арбитражите се очертава по-високо при процедурите на арбитраж по чл.14, ал.3 от ЗУКТС, отколкото по процедурите на арбитраж по чл.5 от ЗУКТС. Данните показват, че тези други разходи за една процедура от „доброволния арбитраж“ са възлизали на 135 лв. Средната стойност на разходите при „задължителния арбитраж“ са 333 лв., като те са в широк диапазон между 26 лв. и 724 лв. за една процедура.
- С предложението за промяна в Правилата за осъществяване на посредничество и арбитраж към НИПА се въвежда нов регламент – още при подаване на искането за арбитраж страните могат да посочат имената на вещо лице. Това се прави с оглед на спестяването на време за арбитражния процес и улесняване на арбитъра в намирането на вещо лице, което добре познава сферата на производство на предприятието и неговата дейност.
- Средната стойност на общите разходи за процедурата по чл.14,ал.3 от ЗУКТС е 1,970 лв. Средната стойност на общите разходи за арбитраж по чл.5 от ЗУКТС е около 4 хил.лв.
- От представените данни е видно, че двама арбитри са участвали в над 1/3 от арбитражните процедури провеждани от НИПА, петима са участвали в между 20 и 25% от случаите, а 14 арбитри са се включили веднъж или два пъти в 20% от проведените производства. Петнадесет от арбитражите (41% от всички арбитри) в списъка не са участвали в нито една арбитражна процедура.
- От данните се вижда, че общият брой арбитри, участвали в „задължителен арбитраж“ е 19 арбитри, а броя на участвалите в „доброволен арбитраж“ е 8 арбитри.